

Морський гідрофізичний інститут НАН України (МГІ НАН України)

Для Морського Гідрофізичного інституту НАН України, який сьогодні став для мене другою домівкою, знаменним був 1929 рік. Саме тоді на березі Чорного моря у селищі Кацівелі за ініціативою та під керівництвом В.В. Шулейкіна була створена перша у світі стаціонарна морська гідрофізична станція, призначена для виконання систематичних досліджень за процесами та явищами в прибережній зоні моря. А 1948 року в Москві на базі Чорноморської гідрофізичної станції АН СРСР та Морської лабораторії був створений Морський Гідрофізичний інститут АН СРСР, який 1961 року був переданий до системи Академії наук УРСР та в 1963 році перебазований до м. Севастополя.

МГІ НАН України включає в себе:

- власне Інститут у Севастополі;
- відділення гідроакустики МГІ НАН України в Одесі;
- експериментальне відділення МГІ НАНУ в сел. Кацівелі;
- спеціальне конструкторсько-технологічне бюро МГІ у Севастополі;
- науково-виробничий центр «ЕКОСІ-Гідрофізика».

Як директор Інституту, з гордістю можу сказати, що сьогодні МГІ НАН України є одним з найбільших океанографічних центрів у світі.

В останні роки дослідження колективу МГІ зосереджені на комплексному вивченні Азово-Чорноморського басейну та окремих стратегічно важливих для України районів Світового океану. Метою цих робіт є створення наукових та технічних основ міждисциплінарного моніторингу, діагнозу і прогнозу стану морського середовища, глобальних та регіональних варіацій клімату, а також рішення проблем раціонального використання природних ресурсів, запобігання та зниження рівня негативних наслідків антропогенного впливу на прибережні акваторії.

Я пишаюся нашим колективом, який має вагомі здобутки та досягнення. Вчені Інституту створили нові морські прилади, інформаційно-вимірювальні комплекси, сформовані бази і банки даних океанографічних параметрів Чорного моря та Світового океану, технологічні компоненти супутникового контролю океанографічних та геофізичних об'єктів. Для забезпечення досліджень стану морського середовища розроблений та створений комплекс вимірювальної гідрометеорологічної апаратури, створена комп'ютерна система оперативного прогнозу цунамі на основі даних спостережень та сейсμοактивності регіону, що дозволяє прогнозувати можливі сценарії розвитку природного явища, описувати його та оцінити ступінь ризику на морське побережжя. Так, морські гідрогеологічні дослідження в Керченській протоці показали, що спорудження дамби призвело до збільшення амплітуди згінно-нагінних коливань та ускладнилась судноплавність. Тоді вчені

розрахували поля хвилювання (напрямок, період, довжина хвиль та ін.) в районі о. Коса Тузла для хвиленебезпечних напрямків вітру, організували пост прийому та передачі інформації про стан середовища.

Розроблена фахівцями МГІ НАН України гідравлічна модель водотоку застосована для короткотермінового прогнозу високих повеней (паводків) в Криму на основі даних про метеорологічні параметри, що регулярно отримуються через сітку Інтернет, та супутникових даних високого просторового розрізнення про рельєф, ґрунт, рослинність.

Вченими МГІ НАН України оцінені величини меридіального переносу тепла в Північній Атлантиці, показана його роль у формуванні клімату.

На базі МГІ працює Комісія з проблем Світового океану при Президії НАН України, яка здійснює координацію всіх фундаментальних океанологічних досліджень в Україні, а також Координаційна рада по створенню національної компоненти Глобальної системи спостережень Чорного моря.

У 1992-2002 роках Інститут був ініціатором, учасником та головним виконавцем понад 20 національних, відомчих та міжнародних програм та проектів, в тому числі по лінії ООН, ЮНЕСКО, Глобального фонду навколишнього середовища, ЄС, НАТО, Фонду цивільних досліджень США, міжнародного Українського науково-технічного центру та інших. Вченими МГІ НАН України за цей період отримані більш ніж 40 індивідуальних та колективних грантів міжнародних наукових фондів, центрів та організацій.

Результати фундаментальних та прикладних досліджень впроваджені в виробничих організаціях та наукових закладах Міністерства екології та природних ресурсів, Міністерства освіти і науки, Державній геологічній службі, Департаменту рибного господарства Міністерства аграрної політики, Департаменту гідрометеорологічної служби, Національного космічного агентства та Гідрографічної служби України.

Морський гідрофізичний інститут здійснює і видавничу діяльність. На власній видавничій базі Інституту «НПЦ «ЕКОСІ-Гідрофізика» друкуються збірники наукових праць «Екологічна безпека прибережної та шельфової зон і комплексне використання ресурсів шельфу» та «Системи контролю оточуючого середовища»; близько 8 монографій щороку; книжкова серія НАН України «Сучасні проблеми океанології»; «Морський гідрофізичний журнал». Останній, до речі, перевидається в Лондоні англійською мовою та розповсюджується у більше ста океанографічних центрах та бібліотеках світу. Власний же фонд наукової бібліотеки Інституту налічує більш як 110 тисяч екземплярів, в тому числі більше 24 тисяч екземплярів зарубіжної наукової літератури. А база даних «Чорне море» БОД МГІ містить більше 150 тисяч гідрологічних та близько 40 тисяч гідрохімічних станцій і є однією з найповніших у світі баз океанографічних даних по Чорному морю.

Велику увагу ми приділяємо підготовці наукових кадрів, яку реалізуємо через функціонуючу при МГІ аспірантуру та докторантуру за спеціальностями «геофізика (фізика моря)», «океанологія та інформаційно-вимірвальні системи», а також за допомогою спеціалізованих вчених рад по захисту докторських та кандидатських дисертацій з фізико-математичних та географічних наук.

Про досягнення та здобутки колективу МГІ красномовно свідчать високі нагороди: дві державні премії СРСР, три державні премії УРСР та України, премія уряду РФ, три премії НАН України ім. В.І. Вернадського, дев'ятеро співробітників удостоєні почесним званням заслужених діячів науки та техніки.

Академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України,
лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Іванов В.О.